

Svar till Dickson

Harald Dickson har vissa invändningar mot min beskrivning av Keynes' syn på löneanpassning och arbetslöshet. Såvitt jag kan se är emellertid Dickson och jag ense i de grundläggande frågorna.

Så tillbakavisar vi båda den vanliga missuppfattning enligt vilken det speciella med Keynes' analys är synen på lönestelhet; vi hävdar båda att det är fel att se lönestelheten som den primära förklaringen till arbetslöshet i den key-

nesianska analysen. Tvärtom betonar vi båda, att Kenyes' budskap i *General Theory* är att arbetslöshet kan uppstå även med flexibla priser och löner.

Vår beskrivning av hur detta sker är också i grund och botten densamma. I den utvecklade keynesianska modellen finns en jämviktsskapande mekanism, kallad "Keynes-effekten". Den innebär att en initial lönedepression medför en prissänkning, vilken ökar efterfrå-

gan dels genom att öka värdet av penninglönen, dels genom att via penningmarknaden orsaka en räntesänkning med åtföljande investeringsuppgång. Enligt Keynes är det emellertid osannolikt att denna kompensande efterfrågeökning medför full sysselsättning; den kan blockeras dels av likviditetsfällan, dels av en oelastisk investeringsefterfrågan. Till yttermera visso är konsumtionsbenägenheten mindre än 1, vilket ytterligare minskar effekten av den automatiska efterfrågeökningen.

Om denna beskrivning är, såvitt jag kan förstå, Harald Dickson och jag helt överens. Jag kan inte se annat än att Dicksons kritik av min framställning hänför sig till en enda punkt, nämligen huruvida den inledande lönedepressningen är en nedgång av *reallöner* eller av *penninglöner*.

I min artikel i Ekonomisk Debatt talade jag om en nedpressning av reallönerna. Dickson visar nu att i den keynesianska modellen medför en initial sänkning av penninglönerna inte nödvändigtvis en sänkning av reallönerna.

I detta har Harald Dickson alldeles rätt — och om han noga läser den passage ur min text som han själv citerar, finner han att jag redovisar att den inledande lönesänkningen följs av en pris-sänkning. Denna kan naturligtvis — helt eller delvis — återställa reallönerna igen.

Orsaken till att jag ändå valde att skriva att processen börjar med att *reallönerna* sjunker är att Keynes själv — precis som Dickson visar — mycket tydligt anger att efterfrågan på arbetskraft styrs av reallönen och arbetskraftens marginalprodukt: "Thus I am not disputing this vital fact which the classical economists have (rightly) asserted as indefeasible. In a given state of organisation, equipment and technique, the real wage earned by a unit of labour has a unique (inverse) correlation with the volume of employment".¹ Detta kan knappast tolkas på annat sätt än att en penninglönedepressning — om den verkligen skall medföra ökad sysselsättning och produktion — också måste innebära en sänkning av reallönerna.

Samtidigt har Dickson otvivelaktigt rätt i att Keynes i *General Theory* hävdar att nominallönförändringar är en helt annan sak än reallönförändringar. I appendix till kapitel 19, där lönesänkningar analyseras, skriver han således: "I maintain that the real wage . . . is not primarily determined by 'wage adjustments' (though these may have repercussions), but by the other forces of the system" (s 278).

Onekligen är detta en ganska förvirrande bild. Den har också följts av ett antal olika försök att förklara vad Keynes "egentligen" menade. Dessa försök att förena å ena sidan hans syn på skillnaden mellan reallöner och nominallöner och å andra sidan hans neoklassiska marginalproduktivetsresonemang innebär vanligen att man försöker beskriva den i grunden statistiska keynesianska analysen som en sorts förloppsanalys, där reallönerna *först* sänks och därefter höjs igen. Det var också detta som var tanken bakom min formulering i Ekonomisk Debatt.

Förklaringen ser då ut ungefär så här: En nedpressning av penninglönerna (som en följd av arbetslöshet) innebär alltid en nedpressning av reallönerna. Därmed tenderar sysselsättningen och produktionen att öka. Denna produktionsökning kommer emellertid att motverkas så att full sysselsättning ej uppnås. Den marginella konsumtionsbenägenheten är mindre än 1, vilket medför att produktionsökningen inte i sin helhet konsumeras. Därmed uppstår ett utbudsöverskott på varumarknaden. Denna ojämvikt pressar ned priserna, vilket får reallönerna att stiga igen. Under vissa förutsättningar — vilka redovisas av Dickson — kan reallönen t o m komma att återställas ända till utgångsläget, trots att nominallönerna fallit. Därför är det, som Keynes angav i den ovan citerade passagen, inte de nominella löneuppgörelserna som avgör reallönens utveckling, utan den totala efterfrågan och hur penningmarknaden omvandlar de förändrade lönerna och priserna till investeringar.

¹ Keynes [1936], s 17.

När förloppet presenteras på detta mer detaljerade sätt tror jag att Harald Dickson och jag båda kan instämma i beskrivningen av det. Dicksons kritik skulle då framför allt innebära att det är olämpligt att — åtminstone om det görs så lapidariskt som jag gjorde i Ekonomisk Debatt — spalta upp denna process i två steg, vari det första innebär en nedpressning av reallönen och det andra att denna (helt eller delvis) återställs. Dickson tycks i stället mena att beskrivningen av effekterna skall utgå från vad resultatet blivit *efter* det att denna process fullbordats.

Vilken av dessa båda beskrivningar som är mest rimlig kan naturligtvis diskuteras. Keynes' egen skrivning är oklar. Den presentation jag valt är inte ovanlig i litteraturen.² Eftersom slutresultatet av analysen är densamma, och eftersom Harald Dickson och jag uppenbarligen är överens om grunderna i beskrivningen av den keynesianska analysen, tycker jag att Dickson gör sig skyldig till en viss överdrift då han betecknar min formulering om nedpressade reallöner som ett "grovt fel".

I själva verket förefaller denna diskussion mig vara en något spetsfundig debatt för doktrinhistoriska finsmakare. Det viktiga budskapet i min beskrivning av den keynesianska ansatsen — nämligen att lönestelheten inte alls spelar den avgörande roll som ofta påstås — instämmer uppenbarligen Dickson i. Om detta kan bli det bestående minnet av denna vår replikväxling blir åtminstone jag nöjd.

Ekonomik Klas Eklund

Referenser:

- Blaug, M., [1978], *Economic Theory in Retrospect*, Third edition, Cambridge University Press.
 Keynes, J. M., [1949], *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Macmillan.

² Som exempel på författare som valt denna ansats kan nämnas Mark Blaug [1978], som på denna punkt är mycket entydig; han hävdar att Keynes' marginalkostnadsresonemang medför att "a cut in money wages is always followed by an equivalent cut in real wages" (s 676).